

Θεωρία & Εφαρμογές Μεθόδων Αριστοποίησης

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: ΜΑΓΚΟΥΤΑΣ Α., ΚΑΠΝΙΑΣ Γ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Ιδιοτιμές και ιδιοδιανύσματα

Γενικά, όταν πολλαπλασιάζουμε ένα διάνυσμα με έναν πίνακα το διάνυσμα που προκύπτει έχει διαφορετική κατεύθυνση από το αρχικό. Παρά ταύτα, υπάρχουν συγκεκριμένα διανύσματα, τα οποία ονομάζουμε ιδιοδιανύσματα του πίνακα, που η κατεύθυνση τους παραμένει αναλλοίωτη ύστερα από πολλαπλασιασμό με τον πίνακα. Έτσι, ένα διάνυσμα x είναι ιδιοδιάνυσμα ενός πίνακα A αν ισχύει $Ax = \lambda x$ για κάποιον αριθμό λ . Τον αριθμό λ θα τον ονομάσουμε ιδιοτιμή του πίνακα A που αντιστοιχεί στο ιδιοδιάνυσμα x . Οι ιδιοτιμές μπορεί να είναι πραγματικοί ή μιγαδικοί αριθμοί.

Ορισμός **Ιδιοδιάνυσμα** ενός $n \times n$ πίνακα A , ονομάζεται κάθε μη μηδενικό διάνυσμα x τέτοιο ώστε να ισχύει $Ax = \lambda x$, για κάποιο βαθμωτό λ . Ένα βαθμωτό λ ονομάζεται **ιδιοτιμή** του A αν υπάρχει μια μη τετριμμένη λύση x του συστήματος $Ax = \lambda x$, ένα τέτοιο x ονομάζεται **ιδιοδιάνυσμα** που αντιστοιχεί στην ιδιοτιμή λ .

Παρατηρούμε ότι ο λ είναι ιδιοτιμή του πίνακα A αν και μόνο αν η εξίσωση:

$$Ax = \lambda x \Leftrightarrow (A - \lambda I)x = 0,$$

έχει μη τετριμμένη λύση.

Επίσης, αφού τα ιδιοδιανύσματα ορίζονται ως οι μη τετριμμένες λύσεις ενός ομογενούς γραμμικού συστήματος, για κάθε ιδιοδιάνυσμα x θα ισχύει $x \neq 0$.

Για παράδειγμα, έστω:

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 4 & 3 \end{bmatrix}.$$

Ο πίνακας $A - \lambda I$ είναι:

$$A - \lambda I = \begin{bmatrix} 1 - \lambda & 2 \\ 4 & 3 - \lambda \end{bmatrix}.$$

Στη συνέχεια, θα δούμε έναν πολύ απλό τρόπο για να υπολογίζουμε τις ιδιοτιμές ενός πίνακα A , προς το παρόν δεχόμαστε ότι ο A έχει για ιδιοτιμές τους αριθμούς $\lambda_1 = -1$ και $\lambda_2 = 5$.

Για να βρούμε το ιδιοδιάνυσμα, που αντιστοιχεί στην ιδιοτιμή $\lambda_1 = -1$, κατασκευάζουμε το ομογενές γραμμικό σύστημα

$$(A - \lambda_1 I)\mathbf{x} = \mathbf{0} \Rightarrow (A - (-1)I)\mathbf{x} = \mathbf{0} \Rightarrow \begin{bmatrix} 1 - (-1) & 2 \\ 4 & 3 - (-1) \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \end{bmatrix} \Rightarrow \begin{bmatrix} 2 & 2 \\ 4 & 4 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \end{bmatrix}.$$

Επομένως, το ομογενές γραμμικό σύστημα:

$$(A - \lambda_1 I)\mathbf{x} = \mathbf{0},$$

είναι ισοδύναμο με μια μόνο εξίσωση,

$$2x_1 + 2x_2 = 0 \text{ ή } x_1 = -x_2.$$

Οι άπειρες λύσεις του συστήματος είναι της μορφής:

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -x_2 \\ x_2 \end{bmatrix} = x_2 \cdot \begin{bmatrix} -1 \\ 1 \end{bmatrix}, \quad x_2 \in \mathbb{R}.$$

Χαρακτηριστική εξίσωση πίνακα

Ορισμός Η εξίσωση :

$$\det(A - \lambda I) = 0,$$

ονομάζεται **χαρακτηριστική εξίσωση** του πίνακα A .

Είναι σαφές ότι, ο αριθμός λ είναι ιδιοτιμή του πίνακα A αν και μόνο αν επαληθεύει τη χαρακτηριστική εξίσωση $\det(A - \lambda I) = 0$.

Θεώρημα Εστω A ένας $n \times n$ πίνακας. Ο A είναι αντιστρέψιμος αν και μόνο αν ο αριθμός 0 δεν είναι ιδιοτιμή του.

Ορισμός Έστω A ένας $n \times n$ πίνακας, τότε η ορίζουσα $\det(A - \lambda I)$ είναι ένα πολυώνυμο βαθμού n , το οποίο ονομάζεται **χαρακτηριστικό πολυώνυμο** του A , και συμβολίζουμε

$$\phi_A(\lambda) = \det(A - \lambda I).$$

Ορισμός **Αλγεβρική πολλαπλότητα** ή απλά **πολλαπλότητα** μιας ιδιοτιμής λ , ονομάζεται η πολλαπλότητα της ως ρίζα του χαρακτηριστικού πολυωνύμου του πίνακα A .

Δύναμη πίνακα και ιδιοτιμές-ιδιοδιανύσματα :

Έστω A ένας $n \times n$ πίνακας και x ένα ιδιοδιάνυσμα του A το οποίο αντιστοιχεί στην ιδιοτιμή λ . Τότε, με βάση όσα έχουμε πει, θα ισχύει:

$$Ax = \lambda x.$$

Θεωρούμε μια τυχαία δύναμη A^k του πίνακα A , τότε παρατηρούμε ότι,

$$A^k x = A^{k-1} Ax = A^{k-1} \lambda x = \lambda A^{k-1} x = \lambda A^{k-2} Ax = \lambda A^{k-2} \lambda x = \lambda^2 A^{k-2} x = \dots = \lambda^k x.$$

Επομένως, ο πίνακας A έχει τα ίδια ιδιοδιανύσματα με τον πίνακα A^k με αντίστοιχες ιδιοτιμές την k -οστή δύναμη των ιδιοτιμών του A . Έτσι, αν το x είναι ιδιοδιάνυσμα του A με αντίστοιχη ιδιοτιμή λ τότε το x είναι ιδιοδιάνυσμα του A^k , με αντίστοιχη ιδιοτιμή το λ^k .